

METODE SOCIALNEGA DELA

6.1. Opredelitev in razvoj metod

METODA je v najširšem pomenu besede način, sredstvo in oblika postopanja v socialnem delu. Je dejavnik zavestno odbranih, strokovno in znanstveno izdelanih postopkov v dobro organiziranem socialnem delu.

Metode v socialnem delu morajo biti primerne za delo z uporabniki kot POSAMEZNIKI, različnimi SKUPINAMI, za delovanje v SKUPNOSTI in v ŠIRŠEM DRUŽBENEM PROSTORU.

V metodah se zrcalijo tako TEORETIČNI KONCEPTI, kakor tudi SPRETNOSTI socialnega dela in na njihovi osnovi lahko ocenjujemo učinkovitost PRAKSE SD.

Da so se metode razvile, pomeni, da je stroka že dosegla določeno raven profesionalnosti in razvila svoje teoretične koncepte.

Metode v SD so neenotno razvrščene s strani različnih avtorjev, prav tako se njihovo število spreminja. Najprej so se delile na TEMELJNE (SD s posameznim primerom, SD s skupino in skupnostno SD) in POMOŽNE (sodelovanje in koordinacija, metoda strokovnega razvoja – intervju, metoda raziskovanja v SD in metoda upravljanja – administracija. Pomankljivost te razvrstitve je bila v tem, da so nekatere pomožne metode bile izpuščene. Zato so se razvile STRATEGIJE, v katerih so prisotni bistveni elementi vsake izmed klasičnih metod in novejši elementi, ki socialne delavce usmerjajo v širše družbene akcije. Le tako je bilo mogoče doseči boljše rezultate dela. Kot so menili radikalno usmerjeni socialni delavci, bi brez tega SD ostalo družbeno nepomembno in 'obrobno'.

Sodobni ameriški avtorji najpogosteje delijo metode SD glede na obseg delovanja, ki ga posamezna izmed njih omogoča, oz. glede na število uporabnikov ali pojavov, ki jih z neko metodo zajamemo. Zastrow metode deli na tiste, ki se uporabljajo na mikro (SD s posameznim primerom, vodenje primera), mezo (delo s skupino, skupinska terapija, družinska terapija) in makro (skupnostno SD, upravljanje) ravni.

V tej klasifikaciji je razviden tudi sodobni namen po zmanjševanju stroškov v javnih službah, zaradi česar se zmanjšuje št. strokovnjakov, ki bi s posameznimi primeri delali poglobljeno in dalj časa.

Socialni delavci, ki delujejo kot vodje primerov, morajo dobro poznati skupnostne vire, pravice uporabnikov, politiko in delovne postopke posameznih služb. Imeti morajo tudi izkušnje v zagovorništvu in pogajanju.

V Latinski Ameriki so pod vplivom močnega radikalnega gibanja v SD razvili specifične metode.

Zgodovinsko gledano, se je najprej razvila metoda dela s skupino in skupnostno socialno delo in NE delo s posameznim primerom, kot bi bilo mogoče pričakovati.

6.2. Predstavitev temeljnih metod SD

6.2.1. Socialno delo s posameznim primerom

- ◇ usmeritev, pri kateri se psihosocialni, vedenjski in sistemski koncepti prenašajo v spretnosti za pomoč posameznikom in družinam pri reševanju osebnih, medosebnih, socialno-ekonomskih in ekoloških problemov s pomočjo neposrednega odnosa.
- ◇ Razvila se je v 20. letih in je bila bistvena za začetek profesionalizacije SD. Še danes najbolj razširjena, vendar bistveno drugačna kot na začetku.
- ◇ Na njo sta vplivala HUMANITARNO in NADZORNO ideološko ozadje.
- ◇ Glavna cilja te metode sta pomoč ljudem iz marginaliziranih družbenih skupin in vodenje, usmerjanje teh ljudi za uspešno socialno funkcioniranje. Drugi cilj izraža tudi socialno kontrolo in represijo, ki jo je SD velikokrat tudi nehote izvajalo.
- ◇ Tudi Freudova psihoanalitična teorija je vplivala na metodo SD s posameznim primerom in na SD nasploh. Psihoanalitična teorija je dala dinamično teorijo o človekovem vedenju. Psihoanalitična teorija naj bi v SD še vedno prevladovala. Znotraj te metode je več usmeritev: **psihoanalitična teorija** (človekovo osebnost razlaga kot celoto treh delov: id, ego in superego. Id je nagonski del osebnosti, ki odločilno vpliva na vedenje, ego pomeni racionalni, v stvarnost usmerjeni del, ki usklajuje razne funkcije osebnosti, superego je vest, ki predstavlja vpliv družbe in v njej prevladujoče morale. Človek uporablja obrambne mehanizme, pomembne so izkušnje iz otroštva, zlasti prikrajšanosti za materino ljubezen, kar lahko povzroči trajne motnje. Ta teorija je dala podlago za razumevanje človeka kot determiniranega bitja, njegovega čustvenega sveta in za razumevanje vpliva podzavesti. Odnos med socialnim delavcem in uporabnikom je moral biti neposreden, poudarjalo se je zaupnost), **psihosocialna teorija** (temelji na psihologiji osebnosti in na upoštevanju sposobnosti posameznika, da se prilagodi družbenim razmeram, da išče rešitve problema in da je v svojem življenju uspešen. Več poudarka se daje družbenim okoliščinam, ki vplivajo na življenje posameznika. Nanjo je vplivala predvsem razvojna psihologija, ki poudarja individualizacijo. Taka metoda je primerna za uporabnike, ki zavestno skušajo spremeniti svoje življenje), **funkcionalistična teorija** (pri tej metodi je proces rasti in razvoja temeljni del dela s posameznim primerom, medčloveški odnosi imajo osrednjo vlogo, cilj dela je uporaba spretnosti socialnega delavca, vloge, funkcije in storitev institucije za ustrezno pomoč uporabnikom, ki imajo možnosti izbire. Dajanje pomoči je časovno omejeno, uporabnik mora zaupati v soc. delavca, pomembna je empatija, poštenost, komunikacija), **reševanje problema** (gre za povezavo psihosocialnega in funkcionalnega prijema, cilj dela je spodbujanje posameznika, njegova motivacija, da se razvije), **krizna intervencija** (temelj so spoznanja o dogajanju v človeku pod vplivom stresa, soc. delavec daje konkretne napotke za trenutno rešitev krizne situacije, pomembno je podpreti uporabnika in mu pokazati razumevanje ter spodbudo za reševanje problemov), **socialno delo usmerjeno v nalogo** (vključuje vse prejšnje prijeme, soc. delavec in uporabnik skupaj definirata problem, si razdelita naloge, načrtujeta delo in naslednja srečanja. Delo je časovno omejeno in vseskozi usmerjeno na osnovni problem uporabnika.) **behavioristična usmeritev** (gre za vpliv teorije učenja in njena uporaba za pomoč posamezniku in skupini, temelji na spoznanju, da je tudi socialno vedenje naučeno, problematični vedenjski vzorci se morajo nadomestiti s primernejšimi, nekateri so takemu prijemu očitali, da omogoča preveč nadzora), **ekološka** (povezuje tradicijo spreminjanja posameznika z znanjem in spretnostmi, ki privedejo tudi do sprememb v okolju, okolje in posameznik dobivata enako pozornost, problemi se navezujejo predvsem na naloge in vloge v prehodnih življenjskih obdobjih, uporabnik je

kompetenten za reševanje svojih problemov, ima pravico do izbire in je partner soc. delavcu v procesu reševanja problema).

6.2.2. Socialno delo s skupino

- ◇ Metoda, pri kateri je pomoč namenjena posameznikom v skupini.
- ◇ Njen cilj je ustvarjanje kvalitetnega skupinskega življenja in je odvisen od potreb posamezne skupine.
- ◇ Predhodnike te metode vidijo v delovanju in izkušnjah različnih religiozних skupin in dobrotelnih organizacij, ki so pri uresničevanju svojih programov uporabljale skupinske prijeme.
- ◇ Soc. delavec sodeluje v skupinskih interakcijah, vendar ni redni član skupine in ni izenačen z drugimi. Ko vodi druge člane skupine, mora biti pozoren na svoje želje in vrednote.
- ◇ Gre za možnost uresničevanja občutka zadovoljstva.
- ◇ Glede na cilje skupinskega dela avtorji največkrat omenjajo tri različne modele: **model socialnih ciljev** (združuje člane zaradi pričakovanja, da bodo dosegli nekaj, kar je pomembno, temelji na skupinskem interesu, uporablja se v lokalnih skupnostih, v preteklosti se je najbolj uporabljal v ustanovah, nanj so najbolj vplivala načela demokratičnega vodenja skupin, danes se ta model uporablja predvsem pri aktivnostih za socialni razvoj) , **terapevtski model** (klinično usmerjen način obravnave, pri katerem se skupina uporablja kot sredstvo za doseganje sprememb, vodja usmerja interakcije, skupina podpira vsakega člana, posamezniki izboljšujejo svojo samozavest in socialno funkcioniranje, najpogosteje se ta model uporablja v prevzgojnih ustanovah, zaporih, svetovalnih službah, zdravstvenih ustanovah in drugih sorodnih dejavnostih), **recipročni model** (namenjen posamezniku in družbi, poudarek je na soodvisnosti med posameznikom in širšimi sistemi, vodja prevzame vlogo osposobljevalca za sisteme potreb, ki se pokažejo v skupini, teoretsko ozadje tega modela je v sistemski teoriji, v socialno psiholoških teorijah in konceptih, ki so se razvili v SD).

6.2.3. Skupnostno socialno delo

- ◇ je metoda intervencije, s katero se posamezniki, skupine in organizacije vključujejo v načrtovane akcije, s katerimi vplivajo na socialne probleme.
- ◇ Vsebuje dva procesa: načrtovanje in organizacijo.
- ◇ Začelo v okviru gibanja za dobrotelnost.
- ◇ Uporaba te metode je koristna predvsem za milijone revnih ljudi, ki jim to predstavlja edino upanje, kljub temu, da je v preteklosti uporaba te metode in njen pomen že padal.
- ◇ Naj bi bilo orodje za reševanje neravnovesja med tistimi, ki imajo moč in tistimi, ki je nimajo.
- ◇ Ne glede na problem, se skupnosti organizirajo zaradi skupne zahteve po demokratizaciji.

- ◇ Razvoj vključuje posameznike, ki čutijo konkretni problem in tiste, katere skušajo ti posamezniki informirati s problemom, ki jih lahko prizadane.
- ◇ Skupnostni delavec mora biti pripravljen navezovati stike z ljudmi.
- ◇ Pomembna še pojma SOCIALNO PLANIRANJE - prizadevanje za skladno delovanje služb in organizacij v skupnosti, SOCIALNA AKCIJA – usmerjena na temeljne spremembe v velikih socialnih institucijah, na redistribucijo moči, vire in avtoriteto za odločanje v skupnosti.
- ◇ Cilji: izboljšanje kvalitete življenja, zagovorništvo, human socialni in ekonomski razvoj, načrtovanje storitev in programov, integracija storitev, politična in socialna akcija, socialna pravičnost in organizacija sosesk in skupnosti.
- ◇ Z uporabo te metode se socialni delavci lahko preizkušajo v različnih vlogah.

6.2.4. Raziskovanje v socialnem delu

- ◇ Pogosto je uvrščeno me pomožne metode SD.
- ◇ Je sistematično iskanje odgovorov na vprašanja, ki nam pomagajo odkrivati dotlej neznano in tudi testiranje hipotez.
- ◇ Pripomore k novim spoznanjem .
- ◇ Ta metodologija je spodbudila intenzivno raziskovalno delo na področju socialnega dela, spremlja uporabo vsake izmed metod dela socialnih delavcev.
- ◇ EVALVACIJA – glej knjigo!

6.2.5. Supervizija

- ◇ ta metoda se je najprej razvila v medicini, od tod pa se je prenesla na SD.
- ◇ Beseda pomeni 'pogled od znotraj' , ki vključuje tudi nadzor, na splošno se v SD uporablja v smislu sodelovanja in odnosa med bolj usposobljenim strokovnjakom – supervizorjem in drugim strokovnjakom, ki se v tem procesu predvsem uči.
- ◇ Je potreba in pravica socialnih delavcev, omogoča učenje manj izkušenih od bolj izkušenih.
- ◇ Njeni cilji so vodenje, usmerjanje, nadzor, podpora in pomoč pri razvijanju profesionalni prijemov.
- ◇ Strokovnjaku je hkrati spodbuda za učenje, podpora/suport pri prenašanju obremenitev ob odgovornem strokovnem delu in spremljanje ravnanja strokovnjakov v profesionalnih vlogah s ciljem razvijanja dobre prakse.
- ◇ Metoda se uporablja za podporo pri delu tistih strokovnjakov, pri katerih ima odnos z uporabniki pomembno vlogo. Strokovnjaki se učijo samostojnega dela, hkrati pa se tisti, ki delajo na istih področjih, povezujejo med seboj in izmenjujejo svoje delovne izkušnje.
- ◇ Supervizija je predvsem učenje, njena teorija izhaja iz pedagogike in iz SD samega. Supervizant mora aktivno sodelovati. Vloga supervizorja je, da socialnega delavca podpira, ga hrabri, mu posreduje informacije in ga posluša.
- ◇ V supervizijskem procesu delavec prepozna morebitne vrzeli v svojem znanju... Supervizija mu daje možnost, da te napake popravi.
- ◇ Pri učenju najlažje dosegamo pozitivne rezultate, kadar poteka v pozitivnih medsebojnih odnosih.

